

ХОРВАТІЯ: БЛИЗЬКА І НЕДОСЯЖНА

Хорватія має так багато спільного з Україною...

Починаючи з того, що ледь не на кожному кроці вам переповідають легенду про Хорива, котрий, виявляється, не лише брат усім нам відомих Кия, Щека й Либідь, але й – праотець хорватів... Або про плем'я білих хорватів, яке прийшло на ці землі не тако собі хтозна-звідки, а – з карпатської України...

Продовжуючи схожою історією: Хорватія, як і Україна, 1991 року стала незалежною від свого «союзу» – Югославії. Як і досі в Україні, там теж нерідко можна почути «плачі» за минулим ситим дешевим життям, при якому курортників було так багато, що селили їх «навіть у туалетах», кожен господар будував собі мінімум по два будинки, а навіть найменше містечко мало по кілька власних фабрик і заводів. Втім, хорватам пощастило пожити під комуністичним режимом значно менше, ніж українцям. Та й приватна власність в них не була ліквідована остаточно. Тож не дивно, що середньостатистичного жителя Радянського Союзу Югославія вражала своєю ситістю і «куркульством», а запопасти «по блату» якийсь югославський товар узагалі було за рідкісне щастя. Мабуть, тому не дивно й те, що Хорватія вже кілька років як у Євросоюзі. Хоч і бурчать хорвати на дорожнечу (хіба українців цим здивуєш?) та нові правила життя, пов'язані з «євро»-реформами, – але нам, «збоку», все одно помітні явні переваги їхнього устрою та рівня життя, є чому «по-білому» позаздрити й «по-чорному» повчитись.

Нарешті, найболючіше «спільне» України й Хорватії – це незагоєні сліди від куль, бомб, снарядів. І – свіжі пам'ятники загиблим воїнам удовж доріг. Так-так: Хорватія також вела визвольну війну проти «старшого брата»!.. Вона також пережила підбурений сепаратистами й підтриманий Москвою незаконний референдум, відділення «Сербської автономної області», а потім – пряму військову агресію. Війна була довгою і виснажливою, збройна й чисельна перевага – на боці ворога. Але хорвати захищали РІДНУ землю, тож, зрештою, зуміли скинути імперське іго й відновити територію.

Нічого не нагадує?..

Вважається, що мови наші також подібні. Якщо хорватською розмовляти дуже повільно, українець майже все зрозуміє. Зрозуміти, правда, щастило не так і багато: хіба що слово «Хвала!» видалось цілком логічним заміником нашого «Дякую». Послуговувались здебільшого англійською і – рідше – російською. Але сам факт такої спорідненості неабияк зігриває душу.

На додаток до всього – це ж треба! – своїх Богом даних кілька незабутніх днів у Хорватії наша родина провела в районі містечка Умаг: назва майже така, як у рідного Умані: навіть наголос так само на першому складі!..

Здається, з цього місця (чи з цього міста?) «подібності» закінчуються і починаються суцільні й суттєві відмінності.

Бо Умаг – місто дуже спортивне, наповнене стадіонами й стадіончиками, біговими доріжками й басейнами. Умаг – ще й тенісний центр світового рівня.

Умаг – місто, хоч і сучасне, але – з древніми спорудами-пам'ятками. Як і решта старих хорватських міст (куди до них братися більшості українських!), воно ще з Середньовіччя зберегло свою центральну частину: класичні площа, церква, годинникова башта, колодязь, ринок...

Не можна не згадати й залишків давньоримської фортеці Сіпар, на яку ми натрапили випадково: побачили в морі «островок» і пройшли до нього вбхід із пляжу. Це вже потім знайшли й упізнали фортецю на карті (заодно й дізнались, що пляж довкола неї неофіційно є нудиським, ха-ха). Отак просто, без жодних попереджень чи охоронних табличок, – стримлять із води руїни античних стін і камені зі старовинними написами!..

Плюс – море! Розкішне, чисте, з просторим квітучим зеленим узбережжям, насичене духом соснових лісів, Адриатичне море! Недоліком є хіба що відсутність піщаних пляжів (тут здебільшого дике гостре каміння чи забетонований берег) і червоний ґрунт на дні: збовтуючись, він створює не надто естетичну картину.

Ґрунти!!! О, ґрунти в цій, північній, частині (округ Істрія) вражають яскраво-червоним забарвленням!.. Водночас родять вони, здається, ніяк не гірше за наші чорноземи: червоні поля всуціль «роззеленені» буйними виноградниками, оливковими й персиковими садами. А ще – ховають у собі делікатесні гриби трюфелі.

Взагалі: трюфелі, вина, сири, меди Хорватії – окрема тема й окрема причина відвідати цю незвичайну країну. Гурманам пропонуються цілі екскурсії: у численні приватні винарні, фермерські господарства й сироварні, з дегустаціями і бенкетами. Ага, ще знаменитий національний продукт *приут* – в'ялене свиняче або овече стегно. Незважаючи на те, що наша сімейка продовжує найсмачнішими вважати рідні домашні українські, навіть найпростіші, страви.

Хорватські поля дивують ще й «кожунами» – круглими кам'яними хатинками (з огорожею чи без), які гніздяться то тут, то там. Про ці хатинки наслухались усякого: 1) що їх спорудили ще в античності; 2) що вони збудовані всього пару століть тому для любовних побачень; 3) що це – звичайнісінькі й аж ніяк не старовинні приміщення для городнього причандалля (останнє – геть неромантичне, тож принципово схиляємось до двох попередніх версій).

Вражає і повсюдна чистота: якщо наші сердешні ліси й лісосмуги просто нашпиговані пластиком, целофаном, битим склом і щебенем (очевидно, тим самим нафаршировані й мізки людей, які там свинячать, але то вже інша розмова), – то тут фактично немає сміття!..

Дуже свіже повітря: аромат хвої і трав чується навіть коли їдеш по трасі в автобусі (дороги, само собою, не порівняти з нашими)!.. Якого гену,

якої клепки бракує нам, щоб також елементарно не загаджувати все навколо себе?.. Питання без відповіді...

Приємним сюрпризом стала відсутність комарів: мабуть, через рослинні фітонциди. Комарів не було навіть у насиченому вологою, величезному за своєю територією (і прекрасному, звісно ж) Національному парку «Плітвіцькі озера»!..

До природних див можна віднести й острови. Їх у Хорватії понад тисячу. Найбільший і найзаселеніший – острів з прецікавою, незвичною для українського вуха назвою (без жодного голосного!): «Крк». Щоправда, його пощастило бачити тільки здалека: коли наш автобус проїздив мостами й узвиштями. Як і багато інших островів – малих і великих, заселених і безлюдних, красивих і моторошних. Чому моторошних, питається? Бо на деяких з них не виднілося жодної рослинки, лиш каміння та пустирища: просто марсіанський краєвид! Причиною, подекують, є легендарна містична *бора* – холодний північний вітер, який у деяких районах країни віє по кілька тижнів безперестанку, зупиняючи роботу всіх закладів і автошляхів. Упродовж сезону бори люди зазвичай не виходять зі своїх помешкань. Ото звідти ж і згаданий вище прштут: підвішене м'ясо чудово вив'ялюється на колючих поривах вітрів.

Ух!.. Ну хіба не вражає?..

Старовинні міста Хорватії – ще одне диво, від якого забиває подих.

Таємниче містечко Гражане з його лабіринтами вуличок, перечікуванням дощу в капличці на цвинтарі і, як ми жартували, численними «нелюдяними котами», котрі стирчали там ледь не з кожного вікна, возсідали на лавках і гордо подрімували біля дверей!..

Химерний замок у містечку Мотовун, добратись на карколомну висоту до якого коштує чимало адреналіну пасажирові й зусиль водієві, але краєвиди з якого віддячуються сторицею!..

Місто Ровінь – так звана Істрийська Венеція, котре, звісно, цілком відрізняється од Венеції справжньої, але яке ж казкове!..

Місто Пула з його неповторним – хай не таким величним, як Римський, та все ж! – колізеєм...

І скрізь та сама «класика», як і в Умагу: древні площа (на якій традиційно у часи інквізиції спалювали відьом), церква, годинникова башта, колодязь, ринок...

І скрізь – та сама чистота (коли, коли ми доростемо до такої?).

І поголовно (не тільки в Умагу) – стадіони, стадіончики, фітнес-центри, басейни... Взагалі, Хорватія – дуже спортивна країна, яка ретельно дбає про здоров'я нації (тут поставимо «...»: три крапки замість коментаря).

І – панування саме хорватської мови (навіть попри те, що округ Істрія офіційно двомовний: хорватська й італійська!).

І – суцільна привітність (чи зникне колись із наших українських облич незмінна підозріливість і похмура стурбованість – закономірний наслідок

століть тоталітарного визиску, наклепів, анонімок, розкуркулень, голодоморів?).

Отакі-то ми: подібні, майже рідні.

І водночас – нестерпно, безнадійно поки що далекі.

Чи – не безнадійно?..

Віриться в краще.

P.S. Хочу знов у Хорватію!!! :-)

P.P.S. Але Україна все одно краща! Попри все!

Марина Павленко